

Эксперттерге коюлуучу квалификациялык талаптар, аларды сертификациялоонун тартиби

1. Эксперттерге коюлуучу квалификациялык талаптар

Эксперттерге карата башталгыч жана орто кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарын жана программаларын (мындан ары - БУ/БП) институционалдык жана программалык аккредитациясын тышкы баалоо жүргүзүү учурунда төмөнкү квалификациялык талаптар коюлат:

1. Жогорку билимдин, билим берүү чөйрөсүндө иш алып баруунун 3 жылдан кем эмес стажынын болуусу.

2. Мамлекеттик жана расмий тилдерин билүү.

3. Төмөнкүлөрдү билүү керек:

– Кыргыз Республикасынын Конституциясын;

– Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексин;

– Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндө”, “Кыргыз Республикасындагы лицензиялык-уруксат берүү тутуму жөнүндө”, “Башталгыч кесиптик билим берүү жөнүндө” ж.б. мыйзамдарын;

– Кыргыз Республикасында башталгыч/орто кесиптик билим берүү программалары боюнча мамлекеттик билим берүү стандартын (мындан ары – МБС);

– билим берүүнүн сапат менеджменти системасынын негиздерин;

– институционалдык жана программалык аккредитациялоо боюнча ченемдик укуктук актыларды;

– башталгыч жана орто кесиптик билим берүү жаатындагы ченемдик укуктук актыларды.

4. Жөндөмдөр:

– аккредитациялык экспертиза жүргүзүү процессинде комиссиянын курамына кирген башка эксперттер менен мамиле түзүү (командада иштей билүү);

– билим берүү ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу ченемдик укуктук актылар менен иштөө;

– баалоо жана усулдук материалдардын МБСке ылайык келүүсүн экспертизалдоо;

– билим берүү программасынын мазмунунун МБСтин талаптарына ылайык келүүсүн (ылайык келбестигин) аныктоо;

– аккредитацияны өткөрүү үчүн алынган маалыматты жана документтерди талдоо;

– аккредитациялык экспертиза боюнча тыянактарды туура түзүү жана негиздөө;

– аккредитацияны өткөрүү үчүн керектүү маалыматты издөө, топтоо, талдоо жана системдештирүү;

– компьютер жана башка уюштуруучулук техника менен иштөө, заманбап маалыматтык-телекоммуникациялык технологияларды колдонуу;

– этикалык эрежелерди сактоо;

- эксперттик комиссиянын корутундусун түзүү.

2. Эксперттерди сертификациялоо тартиби

Сертификациялоо ыйгарым укуктуу орган тарабынан арыз ээсинин (жеке жактын) эксперттерге карата коюлуучу квалификациялык талаптарга ылайык келүүсүн тастыктоо максатында ишке ашырылат.

Билим берүү жаатында аккредитациялоо боюнча эксперттин сертификаты 5 жылдык мөөнөткө берилет.

Ыйгарым укуктуу орган эксперттерди сертификациялоо боюнча комиссия түзөт.

Сертификациядан өтүү үчүн жеке жак ыйгарым укуктуу органга эксперттерге коюлуучу квалификациялык талаптарга анын ылайык келүүсүн тастыктоо жөнүндө арызы менен кайрылат.

Арызга төмөнкү документтер тиркелет:

- инсандыгын тастыктоочу документтин көчүрмөсү;
- билими жана квалификациясы жөнүндө документтин көчүрмөсү;
- резюме.

Талапкерлердин документтери эксперттерди сертификациялоо боюнча комиссия тарабынан электрондук форматта кабыл алынат.

Талапкердин резюмесинде талапкер жөнүндө төмөнкү маалыматтар көрсөтүлөт:

- а) аты-жөнү;
- б) инсандыгын күбөлөндүрүүчү документтердин реквизиттери;
- в) байланыш маалыматы (жашаган жери, телефон жана WhatsApp номери жана электрондук почтанын дареги);
- г) билими, кайсы окуу жайды аяктады (адистиги/даярдоонун багыты, квалификациясы);
- д) иштеген жери (толук аталышы жана жайгашкан жери), ээлеген кызматы;
- е) билим берүү чөйрөсүндө иш алып баруу стажы (тажрыйбасы);
- ж) салык төлөөчүнүн идентификациялык номери.

Документтердин топтому толук болгон учурда комиссия талапкерге квалификациялык талаптарга ылайык келүүнү баалоодон өтүүгө уруксат берет.

Эксперттерди сертификациялоо 2 этап менен жүргүзүлөт:

- документтер боюнча тандап алуу;
- аккредитация маселелери боюнча окутуу.

Биринчи этапта комиссия талапкердин документтерин карап чыгат жана ага экинчи этаптан өтүүгө уруксат берет, экинчи этапта БУ/БПнын аккредитациясын өткөрүү боюнча окутуу жүргүзүлөт.

Окутуудан кийин (окутуучу курстун материалдарын толук өздөштүргөндөн кийин) комиссия төмөнкү чечимдердин бирөөсүн кабыл алат:

- а) аккредитациялоо боюнча эксперттин сертификатын берүү жөнүндө;
- б) эксперттин сертификатын берүүдөн баш тартуу жөнүндө.

Сертификациялоо боюнча комиссиянын чечимине ылайык комиссиянын чечими кабыл алынган күндөн баштап 30 жумушчу күндөн кечиктирилбестен

Ыйгарым укуктуу орган аккредитациялоо боюнча эксперттин сертификатын берүү жана сертификацияланган эксперттердин реестрине маалыматтарды киргүзүү жөнүндө буйрук чыгарат.

Ыйгарым укуктуу орган аккредитациялоо боюнча сертификацияланган эксперттердин электрондук реестрин жүргүзөт. Реестрди жүргүзүү үчүн жооптуу адам дайындалат.

Реестрде төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

а) эксперттин аты-жөнү, иштеген жери, ээлеген кызматы, адистиги/даярдоо багыты, байланыш маалыматы;

б) эксперттин сертификатын берүү жөнүндө буйруктун датасы жана номери;

в) эксперттин сертификатынын жарамдуулук мөөнөтү;

г) эксперттин сертификатынын жарамдуулук мөөнөтүнүн аякташы жөнүндө маалымат.

Комиссия эксперттин сертификатынын жарамдуулук мөөнөтүнүн аякташы жөнүндө чечимди төмөнкү учурларда кабыл алат:

а) комиссиянын ишинде эксперттин милдетин жүйөлүү себепсиз аткарбаса;

б) аккредитация өткөрүү учурунда эксперт тарабынан БУнун кызыкчылыктарын жана укуктарын бузуулар болсо, алар ыйгарым укуктуу органга келип түшкөн маалыматты текшерүү учурунда аныкталса;

в) эксперт ыйгарым укуктуу органга тапшырган документтерде тастыкталбаган маалыматты көрсөтсө;

г) эксперт эксперттин милдетин аткаруудан баш тартуу жөнүндө арыз жазса.

Ыйгарым укуктуу органдын эксперттин сертификатынын жарамдуулук мөөнөтүнүн аякташы жөнүндө чечими сертификациялоо боюнча комиссиянын тийиштүү чечимин кабыл алуу күнүнөн баштап 5 жумушчу күндүн ичинде кабыл алынат.

3. Тышкы баалоо жүргүзүүчү комиссиянын курамы жана иштөө тартиби

Ыйгарым укуктуу орган экспертке башталгыч жана орто кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарын жана программаларын (мындан ары – БУ/БП) институционалдык жана программалык аккредитациялоону өткөрүү учурунда тышкы баалоо жүргүзүү үчүн эксперттик комиссиянын курамына киргизүү үчүн тандалганын, ошондой эле БУнун жайгашкан жерин жана экспертиза жүргүзүүнүн так даталарын оозеки билдирет.

Эксперт аккредитациялануучу БУ менен акыркы 3 жылдын ичинде кандайдыр бир эмгек мамилесинде болбогонун оозеки тастыктайт.

Тышкы баалоо жүргүзүү үчүн эксперттерди тартуу эксперттик комиссия түзүү жөнүндө буйруктун негизинде жүргүзүлөт.

Башталгыч жана орто кесиптик билим берүүнүн билим берүү уюмдарынын ишмердүүлүгүн жана программаларды (мындан ары – БУ/БП) тышкы баалоо

жүргүзүү үчүн эксперттик комиссиянын курамы (мындан ары – Комиссия) ыйгарым укуктуу органдын буйругу менен бекитилет.

Комиссиянын курамына ыйгарым укуктуу орган тарабынан сертификацияланган аккредитациялоо боюнча эксперттер киргизилет. Аккредитациялоо үчүн сертификацияланган эксперттер жок болгон учурда комиссиянын курамына жогорку квалификациялуу адистер киргизилиши мүмкүн.

Тышкы баалоо жүргүзүү жөнүндө буйрукта төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- билим берүү уюмунун аталышы;
- аккредитациянын түрү (институционалдык жана/же программалык);
- эксперттердин аты-жөнү жана ээлеген кызматы;
- тышкы баалоо жүргүзүү башталган жана аяктаган күнү (тышкы баалоонун мөөнөтү 14 жумуш күндөн ашпоого тийиш);
- ыйгарым укуктуу органга тышкы баалоонун корутундусун берүү датасы;
- аккредитациялануучу БУга комиссиянын баруусу жөнүндө маалымат;
- БУга баруу учурунда каржылоо булагы;
- эксперттердин жоопкерчилиги.

Комиссиянын төрагасы отурумдарды өткөрөт, анда уюштуруучулук жана техникалык маселелер каралат, БП/БУнун ишмердүүлүгүн баалоо жана корутунду даярдоо боюнча Комиссиянын мүчөлөрүнүн милдеттерин бөлүштүрүү боюнча чечимдер кабыл алынат.

Комиссия БУ тарабынан берилген өзүн-өзү баалоо боюнча отчеттун, БУнун сайтында жана БМСте жайгашкан материалдардын негизинде аккредитациялануучу БП\БУнун ишмердүүлүгүн тышкы баалоону аккредитациялануучу БУга бааруу менен жүргүзөт.

БУнун материалдарын өздөштүрүүгө жараша эксперттер ишмердүүлүктүн айрым аспектилери боюнча кылдат баалоону жана фактылардын аныктыгын ырастоону талап кылуучу маселелердин жана кошумча документтердин тизмесин түзөт. Мындай маселелердин жана документтердин тизмеси Комиссиянын отурумдарында алдын ала талкууланат, андан кийин аккредитациялануучу БУдан алынат.

БУга баруу документтерди өздөштүргөндөн кийин ишке ашырылат.

Эгерде аккредитациялоо учурунда эксперт жүйөлүү себептен улам БУ/БПны тышкы баалоону жүргүзө албаса, анда 1 жумушчу күндүн ичинде ыйгарым укуктуу органга бул тууралуу билдирүүгө тийиш.

Эксперт кандай болбосун кызыкчылыктардын кагылышы жөнүндө билдирүүгө милдеттүү, ийкемдүү жана кичипейил болуп, анын жумушчу гипотезалары далилденгенине же далилденбегенине карабастан, ар бир келтирилген далилге көңүл буруп, ачык болушу керек.

БУга барган учурда алынган бардык маалымат жашыруун болуп саналат жана ал ыйгарым укуктуу органдын өкүлүнө (аккредитациялоого жооптуу адиске) жана аккредитациялануучу БУга гана берилет.

Эксперт жеке убадаларды бере албайт.

4. Тышкы баалоонун жыйынтыктары боюнча корутунду даярдоо

Жүргүзүлгөн тышкы баалоонун жыйынтыктары боюнча Комиссия 5 жумушчу күндүн ичинде ыйгарым укуктуу органга белгиленген формага ылайык БУ/БПны аккредитациялоо, шарттуу аккредитациялоо же аккредитациялоодон баш тартуу жөнүндө сунуштарды камтыган корутундуну тапшырат.

Эксперттик комиссиянын мүчөлөрү тышкы баалоонун жыйынтыктарын корутундуну жазганга чейин талкуулоого тийиш.

Корутундуда Комиссия минималдуу талаптардын жана МБСтин, кызыкдар тараптардын талаптарын, окуучулардын билим деңгээлин баалоонун натыйжаларынын аткарылышын көрсөтүү менен БУ/БПнын ишмердүүлүгүнө төмөнкүлөрдүн негизинде баа берет:

- БП/БУнун ишмердүүлүгүнүн натыйжаларын жөнгө салуучу, ишмердүүлүгүнүн процесстерин, натыйжаларын жана ресурстарды чагылдыруучу документтердин;
- ишке ашыруу жана аларды практикага киргизүү механизмдеринин;
- иш алып баруунун натыйжаларын баалоонун;
- жакшыртуу боюнча пландардын.

Алардын негизинде Комиссия БП/БУнун ишмердүүлүгүн жакшыртуу боюнча тыянактарды жана сунуштарды берет.

Комиссия тарабынан минималдуу талаптардын аткарылышын баалоо Институционалдык аккредитациялоо боюнча баалоо критерийлеринин жана Программалык аккредитациялоо боюнча баалоо критерийлеринин негизинде жүргүзүлөт.

Эгерде ар бир минималдуу талапта критерийлердин 2/3 бөлүгү “ылайык келет жана/же жарым-жартылай ылайык келет” деп бааланса, анда төмөнкү таблицаларга ылайык ал минималдуу талап аткарылган болуп эсептелет.

Институционалдык аккредитациялоо үчүн минималдуу талаптардын аткарылышы

№	Минималдуу талап	Критерийлердин жалпы саны (БКБ/ОКБ)	Ылайык келет же жарым-жартылай ылайык келет	Ылайык келбейт
1	Билим берүүнүн сапатын камсыздоо саясатына карата	6/7	4/5	2
2	Окутуучулук жана окутуучу-көмөкчү курамга карата	4/5	3	1/2
3	Материалдык-техникалык базага жана маалыматтык ресурстарга карата	6/6	4	2
4	Маалыматты башкарууга жана аны коомчулукка жеткирүүгө карата	4/5	3	1/2
5.	Институционалдык аккредитациялоодо билим берүү уюмунун финансылык	9	6	3

	ресурстарды пландоо жана башкаруусуна карата			
--	--	--	--	--

**Программалык аккредитациялоо үчүн
минималдуу талаптардын аткарылышы**

№	Минималдуу талап	Критерийлердин жалпы саны (БКБ/ОКБ)	Ылайык келет же жарым-жартылай ылайык келет	Ылайык келбейт
1	Билим берүү программаларын иштеп чыгууга, бекитүүгө, мониторин жүргүзүүгө жана мезгили менен баалоого карата	10	7	3
2	Инсанга багытталган окутууга жана окуучулардын (студенттердин) жетишүүсүн баалоого карата	7/9	5/6	2/3
3	Окуучуларды (студенттерди) кабыл алууга, билим берүүнүн натыйжаларын таанууга жана окуучуларды (студенттерди) бүтүртүп чыгарууга карата	6	4	2
4	Окутуучулук жана окутуучу-көмөкчү курамга карата	3/4	2/3	1
5.	Материалдык-техникалык базага жана маалымат ресурстарына карата	3	2	1

Комиссия өз корутундусунда ыйгарым укуктуу органга негизин көрсөтүү менен төмөнкү чечимдердин бирин сунуштайт:

– билим берүү уюмун (программаны) 5 жылдык мөөнөткө аккредитациялоо жөнүндө – минималдуу талаптарга ылайык келген шартта;

– эскертүү менен аккредитациялоо жөнүндө (шарттуу аккредитациялоо) – 1 минималдуу талапка ылайык келбесе 3 жылдык мөөнөткө жана 2 минималдуу талапка ылайык келбесе, аныкталган ылайык келбестиктерди жоюуну талап кылуу менен 1 жылдык мөөнөткө. Ылайык келбестиктерди жоюу факты тастыкталган учурда аккредитациянын мөөнөтү 5 жылга чейин узартылат (шарттуу аккредитациялоонун мөөнөтүн кошкондо), бул учурда шарттуу аккредитациялоо жөнүндө чечим эки жолудан ашык кабыл алынбайт. Ыйгарым укуктуу орган тарабынан билим берүү уюму берген кемчиликтерди жоюу боюнча маалыматтарды текшерүүнүн жыйынтыгында эскертүүлөрдү жоюу фактысын тастыктоо иши жүргүзүлөт;

– минималдуу талаптарга 2ден ашуун ылайык келбестик болгон учурда билим берүү уюмун жана/же программаны аккредитациялоодон баш тартуу жөнүндө.